

یکی از نکات مهمی که باید در این ماه یادآوری کنیم، این است که ماه مبارک رمضان، ماه لذت عبادت است. منطق احادیث و روایات ما ثابت می‌کند که لذت واقعیت دارد. انبیا و اولیا با این لذت مأنوس هستند و آرامش زندگی خودشان را با همین لذت می‌سازند و نکته مهم این است که این لذت‌های عالی با ترک کردن لذت‌های ناچیزتر به دست می‌آید و برعکس مشغول شدن به لذت‌های ناچیز، انسان را از لذت‌های والا دور می‌کند. وجود مقدس امیرالمؤمنین^(ع) در همین باره می‌فرماید: «چه بسیار لذت پستی که از رسیدن به درجات عالی‌ه پیشگیری می‌کند!».

بنابراین لذایذ در زندگی دارای اقسام هستند. شیخ بهایی در کتاب کشکول خود لذایذ را به چند دسته تقسیم کرده است و می‌گوید در هر مقطعی از زندگی انسان یک چیزی برای او لذت دارد، به‌طور مثال در دوران کودکی بازی کردن برای او لذت دارد و در دوران میان‌سالی، قدرت و ثروت برای او لذت دارد و در دوران سالمندی، حرمت و شخصیت لذت دارد. هر نیاز و غریزه‌ای که از انسان برآورده شود، او لذت می‌برد، اصل لذت یک حقیقت و واقعیت است. در بین غرایز و گرایش‌های باطنی انسان، فطرت خداگرایی یک غریزه و گرایش باطنی است؛ زمانی که فطرت خداگرایی پاسخ داده شد، انسان لذت می‌برد. این لذت، لذت عبادت است.

اینکه شما روزه‌داری را دوست دارید و در عین تشنگی و گرسنگی از این عبادت لذت می‌برید، به‌خاطر این است که گرایش خداگرایی شما پاسخ داده می‌شود. وقتی انسان در لذایذ خود دچار تعارض می‌شود، در پاسخ به یک نیاز از نیازهای دیگری باز می‌ماند. امیرالمؤمنین^(ع) می‌فرمایند: «خوشبخت‌ترین انسان‌ها کسی است که در تعارض لذت‌ها، لذت باقی و ماندگار را انتخاب کند و از لذت فانی دوری کند». بنابراین وقتی دارید لذتی را انتخاب می‌کنید، دقت کنید که در مقابل پاسخ دادن به آن، چه لذت‌های دیگری را از دست می‌دهید.

زندگی انسان همیشه میدان محاسبه و موازنه است. انسانی که حسابگرانه بین لذت‌های فانی و باقی دست به انتخاب می‌زند و لذت‌های باقی را انتخاب می‌کند، سعادت‌مند است. در گرایش‌های انسان، قوی‌ترین گرایش فطری و باطنی او، فطرت خداگرایی است که از همه نیرومندتر است. لذت عبادت هیچ‌وقت فراموش نمی‌شود و کسانی که به این مقام دست پیدا می‌کنند، گاهی به خوشی‌هایی ناآل می‌شوند که دیگر هیچ خوشی در دنیا در مقابل آن دوام نمی‌آورد.

در اینجا باید گفت لذتی که مناجات سحرهای ماه رمضان دارد، هیچ ماهی ندارد. ماه رمضان مجمع لذایذ عبادی ماست. پیامبر اکرم^(ص) فرمودند: «روزه‌دار دو خوشی دارد؛ یکی هنگام افطار است و دیگری روزی است که نامه اعمالش را به دستش می‌دهند و این عبادت مانند خورشید در پرونده او می‌درخشد».

در ماه مبارک رمضان ما روزه می‌گیریم، اما ممکن است نتوانیم به درجات بالای روزه‌داری دست پیدا کنیم و حاصل زحمت ما فقط تشنگی و گرسنگی است. در روایات ما یکی از راه‌های رسیدن به لذت‌ها، صوم از هواهای نفسانی بیان شده است، یعنی در این مقام که عبارت دیگری از تقواست، انسان از حرام‌ها رو برمی‌گرداند و محرم روی دلداری می‌شود.

حضرت امیرالمؤمنین^(ع) می‌فرمایند:

كَيْفَ يَجِدُ لَذَّةَ الْعِبَادَةِ مَنْ لَا يَصُومُ عَنِ الْهَوَى؟

چگونه لذت عبادت را بچشد کسی که از هواو هوس باز نمی‌ایستد؟

از خداوند بزرگ می‌خواهیم که با رعایت تقوا و ترک هواو هوس‌ها، عبادات ما و به تبع آن، زندگی ما را شیرین کند.

برگرفته از خطبه‌های نمازجمعه مشهد

تنظیم: حجت‌الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

احکام

روزه‌داری ناجیان غریق

پرسش

سؤال: بنده ناجی استخر هستم. در ماه رمضان افرادی در روز برای آب‌درمانی و... مراجعه می‌کنند. آیا با فرض اینکه ممکن است فردی نیاز به کمک داشته باشد و برای نجات او مجبور باشم سر را به زیر آب ببرم، اشتغال به این کار در حال روزه جایز است؟ ۱.۲ اگر برای نجات فردی، سر را به زیر آب ببرم، تکلیف روزه‌ام چیست؟

پاسخ اجمالی

۱. اشتغال به این کار، جایز و چه‌بسا لازم است.
۲. درهرحال نجات جان مسلمان واجب است و اگر این امر در ماه رمضان موجب شود که روزه‌دار تمام سر را به زیر آب فرو برد، باید روزه را تا پایان روز نگه دارد و بعدا قضای آن را به‌جا آورد. ولی این کار كفاره ندارد؛ هرچند عمدی باشد. البته برخی فقها(آیات عظام سیستانی و هادوی تهرانی) فرو بردن سر در آب را مبطل روزه نمی‌دانند.

آیت‌ا...العظمی خامنه‌ای

۱. فی نفسه اشتغال به چنین کاری اشکال ندارد، بلکه گاه واجب است.
۲. در فرض مذکور، فرو بردن سر زیر آب اشکال ندارد، ولی روزه باطل می‌شود و بعد باید قضای آن را به‌جا آورد.

آیت‌ا...العظمی سیستانی

فرو بردن تمام سر در آب، روزه را باطل نمی‌کند.

آیت‌ا...العظمی مکارم‌شیرازی

۱ و ۲. درهرحال کسی که برای نجات غریق مجبور است سر را در آب فرو ببرد، روزه‌اش اشکال دارد، ولی به‌عنوان نجات جان مسلمانی این کار واجب است و بعدا قضا کند.

آیت‌ا...العظمی نوری‌همدانی

سر فرو بردن زیر آب، موجب بطلان روزه می‌شود و اگر برای نجات غریق باشد، كفاره ندارد و تنها قضای آن کافی است.

آیت‌ا... هادوی‌تهرانی

فرو بردن سر در آب، باطل‌کننده روزه نیست و ناجی غریق بودن برای روزه‌دار اشکالی ندارد.

درباره بهترین شب‌های سال چه می‌دانید؟

چه مبارک سحری بود و چه فرخنده شبی!

گزارش

آمنه مستقیمی: اگرچه ماه مبارک رمضان همه‌اش رحمت و مغفرت و ماه مهمانی خداست، در همین ماه منحصریه‌فرد، این لیالی قدر هستند که در اوج قرار دارند و به تعبیر آموزه‌های دینی، مقدرات یک سال انسان در آن‌ها رقم می‌خورد.

فضایل شب قدر

شب قدر یا لیله‌القدر، شبی باارزش و پرفضیلت نزد مسلمانان و شب نزول قرآن و شب مقدرشدن امور انسان هاست. این شب بافضیلت‌ترین شب سال است که با امور مهم و باعظمتی همانند نزول اجمالی قرآن، تقدیر و تعیین سرنوشت‌ها، تدبیر و برنامه‌ریزی‌های جدید و نزول جبرئیل و فرشته‌ها، همراه است و شب نزول رحمت الهی و آمرزش گناهان است و در آن شب، فرشتگان بر زمین فرود می‌آیند. طبق برخی روایات شیعه، مقدرات انسان‌ها به امام‌زمان^(عج) عرضه می‌شود. زمان دقیق این شب معلوم نیست، ولی طبق بسیاری از روایات، در ماه رمضان واقع شده است و یکی از شب‌های نوزدهم، بیست‌ویکم یا بیست‌وسوم است.

احیایعنی چه؟

احیا یا شب‌زنده‌داری به معنای شب را به دعا و عبادت گذراندن، از سنت‌های مهم اسلامی است. در احادیث، احیای شب‌های قدر، شب اول ماه رجب، شب نیمه‌شعبان، شب عید فطر و شب عید قربان توصیه شده است. به‌گفته مفسران براساس سوره مزمل، در صدر اسلام شب‌زنده‌داری به قصد نماز شب حدود یک سال بر پیامبر^(ص) واجب بود و مسلمانان درکنار پیامبر^(ص) آن را به‌جای می‌آوردند، اما پس از حدود یک سال، خداوند در این حکم، تخفیف قائل شد و تهجد، جای شب‌زنده‌داری را گرفت.

توصیه‌روایات‌به‌احیای شب قدر

از میان شب‌های متعددی که احیای آن‌ها در روایات سفارش شده است، شب‌زنده‌داری در شب‌های ماه رمضان به‌ویژه دهه آخر آن، به‌سبب احتمال واقع شدن شب قدر در آن‌ها، درمیان مسلمانان و به‌ویژه شیعیان مورد توجه بیشتر بوده است؛ براساس حدیثی از امام‌باقر^(ع) هرکه شب قدر را احیا بدارد، گناهانش بخشیده می‌شود؛ هرچند به عدد ستارگان آسمان، سنگینی کوه‌ها و وسعت دریاها باشد(فضائل‌الاشهرالثلاثة، ص ۱۱۸). همچنین در روایتی از امام‌علی^(ع)، احیای چهار شب یعنی شب اول ماه رجب، شب نیمه‌شعبان، شب عید فطر و شب عید قربان، توصیه شده است.(وسائل‌الشیعه، قم، ج ۷، ص ۴۷۸).

شبی برتر از هزار ماه

در مورد اهمیت شب قدر همین‌قدر بس که خداوند سوره‌ای درباره این شب، نازل فرموده است و در این سوره خطاب به پیامبرش می‌فرماید: «وَمَا أَذْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ، وَ تَوْجِهَ مِي دَانِيْ كِهْ شَبِّ قَدْرِ چيست؟» آن‌گاه خداوند بدون فاصله به عظمت و بزرگی آن شب اشاره کرده، می‌فرماید: «لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ، شَبِّ قَدْرِ از هزار ماه بهتر است». شخصی خدمت امام‌باقر^(ع) عرض کرد: «مراد از اینکه شب قدر بهتر از هزار ماه است، چیست؟». ایشان فرمودند: «انجام هر کار شایسته‌ای مانند نماز، زکات و انواع خوبی‌ها در آن شب، برتر از هر کار شایسته‌ای است که در مدت هزار ماه که شب قدر در آن نیست، انجام شود».

بهترین اعمال شب قدر

برای تشخیص اینکه بهترین عمل چیست، باید به فرمایش‌های معصومین^(ع) مراجعه کرد؛ مشابه همین سؤال را امام‌علی^(ع) از رسول خدا^(ص) پرسیدند، با این مضمون که «ای رسول خدا! برترین اعمال در ماه مبارک چیست؟». حضرت پاسخ فرمودند: «ای اباالحسن! برترین اعمال در این ماه، پرهیز از محرمات است». فراموش نکنیم که این پاسخ «پرهیز از محرمات»، پاسخ یک معصوم به معصوم دیگر است، پس به طریق اولی برای ما انسان‌های معمولی، این نکته حیاتی‌بخش است که بدانیم در تمامی اوقات به‌خصوص ماه مبارک رمضان، که شب‌های قدر را نیز شامل می‌شود، بهترین اعمال این است که از محرمات الهی‌بتوانیم دوری کنیم.

روشنا

الإمام الصادق^(ع)؛ لِلصَّائِمِ فَرْخَتَانِ: فَرْخَةٌ عِنْدَ إِفْطَارِهِ، وَ فَرْخَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ. (الكافی، ۱۵/۶۵۴).

من مقابل تو سینه سپر نکردم

سمانه رضوانی|وقت‌هایی هست که لجبازی را به حد می‌رساند. سکوت می‌کنم. سکوت... سکوت...

انگار نه می‌بینم و نه می‌شنوم. انکار نیستم، انکار نیست. گاهی می‌خواهم مهلت بدهم که تمام کند و گاهی هم مثلا ندیده‌ام.

دخترم بی‌توجه به من به بازی‌اش ادامه می‌دهد. اما امان از روزی که کارش پیش من گیر باشد! همه تلاشش را می‌کند تا دلم را به دست آورد، سکوتم را بشکند، ببینمش.

درست مثل من، مقابل تو:

وَ أَشَقَطْنِي مِنْ عَيْنَيْكَ فَمَا بَالَيْتَ فَيَجْلُمُكَ أَهْمَلْتَنِي وَ يَسْتَرْكِ سَتَرْتَنِي حَتَّى كَأَنَّكَ أَهْفَلْتَنِي؛

و مرا از چشمت انداختی. اهمیت ندادم. پس با بردباری‌ات مهلتم دادی و با پرده‌پوشی‌ات مرا پوشاندی، تا آنجا که گویی مرا از یاد برده‌ای، همه راه‌های نباید را می‌روم. همه بازی‌هایم را می‌کنم. تو سکوت می‌کنی، صبر می‌کنی.

اما امان از روزی که کارم پیش تو گیر کند! خدایا! انکار توازن خجالت‌کشیدی که عقوبتم نکردی. مجازاتم نکردی؛ وَ مِنْ عُقُوبَاتِ الْمَعَاصِي جَنْبَتُنِي حَتَّى كَأَنَّكَ اسْتَحْيَيْتَنِي.

ذکر

دخترم می‌خواهد ثابت کند اگر نشنیده، درگیر بازی بوده، حواسش پرت اسباب‌بازی‌هایش بوده است. من هم می‌خواهم به تو ثابت کنم خدایا! اگر خطا کردم، نه اینکه تو را به خدایی قبول نداشتم، نه اینکه دستور تو را کوچک شمردم، نه اینکه سینه سپر کردم و مقابلت ایستادم که یعنی مجازات مهم نیست، نه؛ إِلَهِی لَمْ أَغْصِبْ حِينَ عَصَيْتَكَ وَ أَنَا بِرَبُّوْبِيَّتِكَ جَاذِدْ وَلَا يَأْمُرُكَ مُسْتَخْفٍ وَلَا لِعُقُوبَتِكَ مُتَعَرِّضٌ وَلَا لِعُوبِدِكَ مَتَهَاوِنٌ، حواسم پرت شد، پرت اسباب‌بازی‌هایم. نفسم، حواسم را پرت کرد. اصلا آن قدر به این بخشندگی تو مطمئنم که مغرور شدم اگر هرکار کنم، بازهم تو می‌پوشانی.